

DE VORIGE EEUW

Een tijd geleden heb ik met de bewoners van afdeling A geschreven aan ons eigen boek van de vorige eeuw. We vonden het toen maar raar dat het opeens het jaar 2000 werd en sommige bewoners zeiden: dat kan nooit goed aflopen. Maar inmiddels leven we al in 2009, misschien inspireren de verhalen van bewoners u wel om ook eens herinneringen op te schrijven en die in de Proatposten te publiceren. Hier volgt dus een proeve van die herinneringen.
Ellie

Een onverwachte slaappleaats.

Op zaterdag 27 oktober 1952 ben ik in mijn geboorteplaats getrouwd.

Ik had een blauwe jurk aan, ik hield helemaal niet van de kleur blauw maar we waren niet zo heel rijk, je kunt misschien beter zeggen dat we arm waren, deze blauwe stof was de meest betaalbare stof om mijn trouwjurk van te naaien.

Nadat we getrouwd waren hebben we eerst bij mijn vader en moeder een kop koffie gedronken en daarna zijn we met de hele familie naar een café geweest, waar we een mooi feest hebben gehouden.

Er waren veel mensen op het feest die buiten de stad woonden. Ze moesten een eind reizen voordat ze weer thuis waren. Natuurlijk kon je deze mensen 's nachts niet meer terug laten gaan, dus had mijn moeder een aantal bedden opgezet waar ze konden slapen. Voor mijn man en mij had ze een apart hoekje op de zolder gemaakt zodat we onze huwelijksnacht nog een beetje samen konden doorbrengen.

We woonden vlak bij het café. De deur van ons huis zat niet op slot, dus wanneer de familieleden geen zin meer hadden om te blijven gingen ze naar het huis van mijn ouders en konden daar zo naar bed.

Mijn man en ik bleven natuurlijk tot het einde van het feest. Toen de familie eenmaal weg was zijn wij ook naar huis gegaan.

We liepen naar de zolder om te gaan slapen en zagen tot onze verbazing dat er andere mensen in ons bed lagen! Omdat ze zo lekker lagen te slapen wilden we ze niet wakker maken en zijn we naar beneden gegaan. Wij zijn op zoek gegaan naar een ander bed, maar alle bedden waren bezet.

De hele nacht op een stoel slapen leek ons niet het allerbeste idee.....

We hebben toen oude kleren aangetrokken; ik had een oude broek van mijn vader aan en een jas van mijn moeder, mijn man droeg oude kleding van mijn vader.

Daarna hebben we de ladder tegen de hooiberg gezet en hebben we in het hooi gelegen. Het prikte wel een beetje maar we hebben toch nog lekker geslapen. De volgende morgen zijn we vroeg opgestaan, zodat niemand in de gaten had dat wij in het hooi hadden geslapen. We zaten al in de keuken toen de rest van de familie uit bed kwam. Op dat moment vonden we het heel gênant, maar achteraf hebben we er hartelijk om moeten lachen en werd het verhaal vele malen verteld in de familie.

1935? (ongeveer?)

EEN BEWONER VERTELT:

Wij kregen thuis een radio en ik dat was wat. Je was natuurlijk gewend aan een draaiorgel op de straat of er kwam wel eens een muziek gezelschap langs maar verder waren we niet zo verwend

En toen was er distributieradio Je kon luisteren en moest daar f 2,50 per maand voor betalen. Dat was heel erg duur in die tijd.

We luisterden het meeste naar voetbalwedstrijden veel meer dan naar muziek. Voetbalwedstrijden waren heel spannend om naar te luisteren.

We gingen ook vooral voetbalwedstrijden luisteren bij mijn oom en tante Rieka.

Er waren maar een paar zenders namelijk de NCRV, de VARA en de AVRO.

Hoorspelen waren heel erg populair maar wij waren nog maar kinderen. We gingen dan de hele middag naar Opa en Oma met onze ouders maar wanneer er een hoorspel was moesten we de hele middag stil zijn. Nou dat vonden we dan weer niet zo heel erg leuk.

1901 -1902

In dit jaar werd er een serie gepubliceerd met leesboekjes voor de lagere school. Dit was een aardrijkskundig leesboek en het bestond uit 4 deeltjes. Een boek van Jan Ligthart samen met A.F. Cramer

“OP DE FIETS DOOR NEDERLAND”

1947

Een bewoner vertelt:

We waren in de oorlog getrouwd en we hebben ook in de oorlog ons eerste kindje gekregen. Nu was een half jaar geleden de tweede geboren dus die was nog heel erg klein en die lag nog in de kinderwagen. Ik ben een echte Twentse maar omdat ik erg van mijn man hield was ik toen we trouwden met hem in Rotterdam gaan wonen. Dat wil zeggen we woonden bij zijn ouders in in verband met de woningnood.

Mijn man had daar in ieder geval werk en dat was ook wat waard in die tijd. Maar ik vond het er echt heel verschrikkelijk. Ik kon het daar echt niet uithouden.

Op een ochtend was mijn man naar zijn werk gegaan en ik besloot de baby in de kinderwagen te leggen en wat spullen in te pakken.

Mijn schoonmoeder vroeg wat ik ging doen.

Ik zei tegen haar ik ga naar huis naar mijn vader en moeder. Ze vroeg en je man dan? Nou die komt wel zei ik.

Ik deed het ook ik moest daar heel ver lopen naar het station maar deed dat met twee kinderen.

Ik ben veilig in Enschede aangekomen en inderdaad mijn man kwam wel.

We hebben de rest van ons leven in Enschede gewoond en mijn man had geen last van heimwee en vond ook nog werk als vrachtrijder.

DANSEN(voor WO 2)

Bewoners vertellen over dansles en verkering:

Helaas weten de bewoners niet meer precies welk jaar het was maar het was in hun verkeringstijd. Veel van de bewoners die op dit moment bij ons wonen zijn in of vlak na de tweede wereldoorlog getrouwd.

Tja wat deed je wanneer je eenmaal een vriendje aan de haak had geslagen. Je mocht natuurlijk bijna niets. Nu was er een klok aan de Hengelose straat en er was ook een klok bij de Klomp. Wanneer je al een vriendje had liep je dat stukje wel eens maar wanneer je nog geen verkering had dan flaneerde je over de straat en maakte kennis met jongens en de jongens natuurlijk met eventuele meisjes. Spannend!!

Sommigen mochten ook gaan dansen maar anderen natuurlijk helemaal niet. Dit lag ook wel heel vaak aan het geloof. Je kon dansen bij Dikkers, bij Engels en bij Avion. En natuurlijk niet zoals tegenwoordig. Netjes van 7 uur tot 10 uur en dan weer naar huis. Soms hadden we wel eens een scharreltje maar dat ging ook wel weer eens over natuurlijk.

Op een gegeven moment had ik vaste verkering, en een regel was dat ik op woensdagavond niet met mijn vriendje weg mocht. Dan zei ik dat ik met mijn vriendin een stukje ging wandelen en mijn vriendin zei bij haar ouders dat ze met mij ging wandelen. Maar dat ging niet zo heel erg lang goed. Mijn zus was heel erg jaloers en ze heeft ons verraden.

1940

Een bewoner vertelt:

Wij waren thuis heel erg streng katholiek.

We mochten echt helemaal niets van mijn ouders.

Iedere morgen moesten we naar de kerk, met tante kon ook en dan moesten we om zes uur opstaan.

We moesten nuchter naar de kerk want anders beging je een zonde. Naar huis moesten we dan weer maar als je met tante ging kreeg je als de communie was geweest van tante een reep chocolade en dat was dan het eerste gedeelte van het ontbijt.

Een ander:

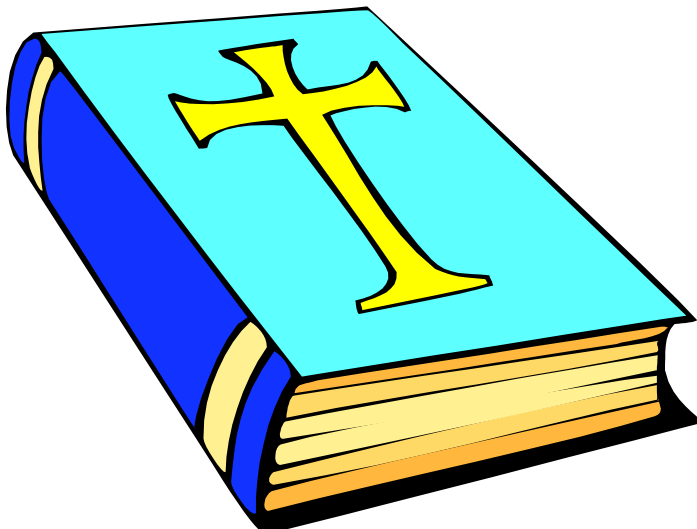
Ook zo'n beetje in deze tijd kreeg ik verkering en bij ons eerst afspraakje regende het heel erg.

We konden nog niet bij onze ouders komen want we waren nog helemaal niet voorgesteld en we kenden elkaar nog nauwelijks.

We besloten dus in het café te gaan zitten voor 1 kopje koffie.

Nou dat hebben we geweten!!

Mijn moeder was ontzettend boos en het idee dat een meisje in een café ging zitten met een onbekende man die weet ik veel wat met haar wilde..

Een oud gedichtje:

*Mammie was al vele maanden
van haar Jantje heengegaan.
Omdat ze elkander niet begrepen
ging zij bij haar man vandaan.
Jantje kon maar niet begrijpen
had zijn moedertje zo lief.
Daarom schreef die kleine dreumes
aan moedertje een lange brief.
Mammie 't is zo lang geleden
dat wij met zijn drietjes waar.
Kom toch morgen lieve mammie
want dan word ik zeven jaar.
Heb ik nou niet mooi geschreven,
u zei altijd Jantje krast.
Ik zal 't geheimpje maar vertellen,
want pappie houdt mijn handje vast.
De andere dag was aangebroken,
visites kwamen op het feest.
Ooms en tantes, neefs en nichtjes,
maar mammie was nog niet geweest.
Jan ging aan zijn pappie vragen,
zeg waar blijft mijn mammie nou?
Toen zei pappie met een snikkie,
jou mammie houdt niet meer van jou.*

HANDEN WASSCHEN

*Wie zijn handen schoon wil wasschen,
moet ze wasschen met elkaar.
Helpt je niet probeer het maar,
Om ze een voor een te plassen
Als je ze niet samen wrijft
Wed ik dat er vuil aan blijft.*

*Wasch je dan zoo d'een door d'ander
Leer eruit dat vroeg of laat.
't In de wereld ook zo gaat,
helpen moeten wij elkaar.
En wat is daarvoor het loon,
beide handen worden schoon.*

1919

Een bewoner vertelt:

Ik denk dat het ongeveer 1919 en daar in de buurt moet zijn want ik was een schoolmeisje dus ....

Wij hadden het thuis heel erg arm en er was ook helemaal geen geld om een verjaardag te vieren.

Maar er was ook geen geld om en kadootje te kopen. Nu was het in Enschede gewoonte dat je een krekkel op je mouw van je zondagse jurk kreeg met een lint vastgebonden.

De krekkel was een soort koekje en daaraan was dan het enige waaraan je kon zien dat je jarig was, bij ons thuis was er helemaal geen geld om te trakteren.

Een andere bewoner heeft wel getrakteerd omdat het daar een beetje rijker was thuis.

Ik denk wel dat het ietsje later was omdat ik twee jaar jonger ben dan “de buurvrouw” maar ik mocht een keer opzetkoekjes trakteren op school. Dat waren kleine biskwietje. Een rondje van koek waarin je een koekje kon zetten en dat koekje was dan een figuurtje, een beestje of iets anders.

Ik mocht ook een keer ulevellen trakteren. Dit waren snoepje maar het bijzondere was dat op die koekjes een spreuk stond die je aan kon vullen. Net als op die hartjes van tegenwoordig.

Een ander:

Wij zaten op een Christelijke school en op die school hadden we een nikkertje. Daar moest het geld in voor de zending. Daarvoor kreeg je twee cent mee van huis. Nou dat was uiteraard een heel bedrag maar wij kochten van 1 cent snoep en de andere cent ging wel in het nikkertje.

We kochten zoethout en sabbelden net zo lang tot je er een kwastje aan had gezogen.

En duimdrop natuurlijk, dat ging lekker onder je nagels zitten.

GEDICHTJE ANNIE M.G. SCHIMDT

Denk aan juffrouw Scholten,
die is vandaag gesmolten
helemaal gesmolten, op de Dam.
Dat kwam door de hitte
daar is ze in gaan zitten
-als je soms wil weten hou dat kwam.-
Ze hebben het voorspeld: Pas op juffrouw, je smelt!
Maar ze was ontzettend eigenwijs....
Als een pakje boter,
maar alleen wat groter,
is ze weggelopen, voor 't paleis

Enkel nog haar tasje
lag daar in een plasje...
Alle kranten hebben het vermeld
op de eerste pagina.
Kijk het zelf maar even na
Ja, daar staat het, kijk maar: dame smelt.
Die arme juffrouw Scholten ....
helemaal gesmolten....
Laten we met die hitte
overal gaan zitten.....
maar vooral niet midden op de Dam.

1919

Een bewoner vertelt: meerdere korte verhalen.

We waren thuis heel erg arm en dat betekende dat we een heel klein huis hadden. We moesten natuurlijk met meer kinderen op 1 kamer slapen. We hadden thuis vier meisjes en die moesten allemaal bij elkaar. We hadden maar 1 broer en die broer moest bij ons op de kamer maar er moest wel een gordijn tussen want elkaar zien mocht natuurlijk niet.

Wij hadden thuis een bedstede en daar ben ik in geboren. De bedstede was in de keuken niet in een kamertje maar gewoon in de keuken. De deurtjes konden dicht en er was een raampje naar de gangkant.

Boven de bedstede was een plank of een kribbe en daar stond een mandje bovenop met de baby daarin of de baby in de kribbe boven het bed.

*Ik ben geboren op de Schurinksweg. Het huis staat er nu nog (2003)
De voorkamer was heel erg hoog maar de rest van het huis was heel erg laag.
Om naar de WC te gaan moest je altijd naar buiten naar het huuske.
Het land waarop de huizen stonden was van een hele rijke boer met een grote boerderij, Die boer kwam ook de tonnetjes ophalen met een open wagen en dat stonk echt heel verschrikkelijk.
We hadden ook geen wc papier maar we maakten van kranten stukjes en dat gaf heel erg af. We kregen heel zwarte "billen"*

Een ander:

Wij hadden wel een heel mooi huis maar bij ons stond er een vierkant tonnetje op de zolder. We woonden aan zee en op de deur boven stond zeezicht en dat was dan de WC. Moet je je voorstellen dat dat volle tonnetje eerst een ladder af moest en daarna ook nog een keer de gewone trap. Dat klotste heel erg en het stonk ook heel erg. Natuurlijk ging het ook nog wel eens een keertje fout, dan klotste het te hard en dan hadden de mannen het "je weet wel" in hun nek.

LOU BANDY

1890-1959

Lou Bandy was een revue - artiest, een humorist maar ook een zanger.

Hij was populair vanaf ongeveer 1916 tot in de jaren 50.

Oorspronkelijk had hij een artiestenduo met zijn broer Willy, maar hij besloot later alleen verder te gaan.

Beide broers waren echter even populair bij het Nederlandse publiek.

Lou Bandy bracht veel humoristische liedjes zoals:

-Lilly Marleen

In het begin van de jaren 30 kwam de geluidsfilm in zwang en hij speelde onder andere in "Het meisje met de blauwe hoed in 1934".

Uit deze film werden een paar liedjes echte hits:

- In de petoet

- Vaste verkering is toch niets voor een soldaat

TANTE LEEN (1912 – 1992)

Tante Leen werd geboren in 1912 als Helena Polder. Na schooltijd moest ze in de familie helpen met garnalen pellen. In 1940 komt haar eerste echtgenoot bij een bombardement om het leven.

Ze hertrouwt later met Ome Bram en samen krijgen ze een zoontje Freddy.

2 maart 1955 wordt ze tweede op het Jordaan songfestival.

De eerste plaats is voor Johnny Jordaan. In 1956 krijgt ze haar eerst gouden plaat voor Hand in Hand. Later zal ze nog veel meer succes krijgen met het liedje O Johnny.

Ze heeft een eigen café in Amsterdam en zingt daar ook vanaf 1960 – 1969.

In 1969 gaat ze samen met de Sheperds naar Hollywood

Ze overlijdt op 5 augustus 1992.

ROND 1930 ONGEVEER?

Armoede, zakgeld en sinaasappels

Helaas weet ik de datum niet zo heel goed meer maar het is zo dat wij thuis heel erg arm waren.

Wij stonden iedere zondagmorgen op onze vader te wachten. Wanneer hij eindelijk uit bed kwam kregen we van hem een cent en met die cent mochten we naar het snoepwinkeltje.

Heel soms kregen we wel eens twee cent, dan moesten we een cent in het nikkertje doen van de zondagschool en de andere cent mochten we dan versnoepen. Natuurlijk versnoepten we ze ook wel eens allebei maar dat mocht eigenlijk niet.

Het moet in diezelfde tijd zijn geweest dat wij (wij hadden thuis 6 kinderen) altijd een halve sinaasappel kregen. Geld voor meer sinaasappels was er gewoon niet.

Wanneer het dan vakantie was dan mochten we soms wel een keer een hele sinaasappel opeten en dat was altijd een heel feest natuurlijk.

Wanneer kreeg je dat nou?

1939

Een bewoners verhaal:

Uiteraard leefde we in een arme tijd in ongeveer 1939. Het kan ook ietsje eerder geweest zijn.

We waren thuis erg arm omdat we toch vijf kinderen hadden.

Op een dag kwam ik thuis en ik was heel erg trots. Ik had namelijk op straat een kwartje gevonden!

Een kwartje was voor ons heel erg veel geld want mijn vader verdiende bijna niets. Wij kregen soms wel eens een cent om snoep van te kopen maar meer ook niet.

Mijn moeder was heel erg boos dat ik het kwartje had opgeraapt.

Ik moest terug gaan en het kwartje terug leggen waar ik het had gevonden want dit was diefstal zei mijn moeder.

Ik ging dus terug en legde het kwartje terug waar ik het had gevonden midden op de stoep.

Ik vond het helemaal niet eerlijk natuurlijk en ik snap het nog steeds niet, moet ik heel eerlijk zeggen.

1937

Een bewonersverhaal:

Met sinterklaas waren er lang niet altijd kadootjes voor ons. Maar soms was er wel eens iets. Meestal waren dat praktische kadootjes zoals een paar zelf gebreide wanten of sokken. Je kreeg natuurlijk bijna nooit speelgoed want daar was geen geld voor. Je moest al lang blij zijn met een speculaasje of een paar pepernoten.

Nu was het bij onze burenen eigenlijk nog erger. Het buurmeisje kreeg van Sinterklaas een pop in een wiegje en dat was natuurlijk best een groot kado. De moeder van dat meisje zette het wiegje de hele zomer op de zolder zodat het meisje het vergeten was.

Wanneer het dan weer sinterklaas was na een half jaar wist het meisje het niet meer en dan kreeg ze het zelfde wiegje weer opnieuw.....

ONGEVEER 1930

EEN BEWONERSVERHAAL:

Bij ons in de klas was het zo dat de rijke kinderen vooraan zaten en de arme kinderen achteraan. De rijke kinderen kregen ook aandacht en wij als arme kinderen kwamen helemaal niet aan de beurt met alles. Wij hadden toch niets.

Zo gauw wij 14 jaar waren moesten we van school af en moesten we gaan werken in de textiel. Tegen die tijd had mijn vader van allerlei onderdelen die hij overal vandaan haalde zelf een fiets in elkaar geknutseld want geld voor een fiets was er uiteraard ook niet.

Ik kreeg pas mijn eerste echte fiets toen ik 21 jaar werd en daar hadden mij ouders heel lang voor gespaard en nog steeds is dat het mooiste kado dat ik ooit heb gekregen. Ik was er heel erg blij mee.

ONGEVEER 1935

Bewonersverhalen over schoolreisjes:

Bij ons op school was het zo dat we iedere week een dubbeltje mee moesten nemen voor een schoolreisje. Dat dubbeltje kon lang niet iedereen missen natuurlijk en dat betekende dat wanneer de bus voor kwam rijden ook lang niet alle kinderen mee konden met het schoolreisje. We gingen dan naar Bentheim, Giethoorn of zelfs wel eens naar de bedriegertjes. Toen we op het einde van de school waren gingen we zelfs wel eens met de trein. Uiteraard was dat helemaal een belevenis.

Toen we met de trein gingen kwam ik met mijn duim tussen de deur van de WC. Dat deed heel erg zeer en mijn nagel is er later ook helemaal af gegaan.

Een andere bewoner:

Wij gingen pootje baden in het Luttersezand. Maar wij mochten absoluut niet mee van onze moeder, want we zouden verdrinken. Mijn moeder was er niet toe te brengen ons mee te laten gaan. Ze zei wanneer jullie moeten verdrinken dan laat ik dat niet gebeuren met een ander erbij.

1930

Een bewoner vertelt:

We waren 's avonds met alle zussen gezellig bij elkaar en meestal waren we aan het handwerken.

Ons broertje lag al boven te slapen en we dachten dat we rustig konden zitten.

Opeens kwam ons broertje naar beneden lopen maar hij reageerde nergens op. Hij had zijn kussen in zijn hand, dat was zijn koffer en verder had hij zijn hele bed afgehaald merkten we later.

Met zijn zogenaamde koffer wilde hij zo naar buiten lopen maar dat konden we gelukkig tegen houden.

We hadden wel heel veel moeite om hem tegen te houden.

Een andere bewoner sluit hier bij aan met een verhaal waarvan we niet weten uit welk jaar het komt.

Ik slaapwandelde zelf heel erg veel en wilde dan ook altijd weg gaan of naar buiten. Op een gegeven moment wisten ze echt niet hoe ze me wakker moesten krijgen. Ze hebben me vast gehouden en daarna op een natte koude dweil laten staan.

Dat hielp van schrik was ik opeens klaar wakker.

TELEVISIE 1954/1957

SWIEBERTJE

In het jaar 1954 werd Joop Doderer gevraagd door de directeur van de NCRV om in een televisieserie een zwerver te spelen.

Er werden op dat moment slechts drie afleveringen gemaakt en toen er een gat in de programmering viel in 1957 werd de serie pas populair.

Op dat moment werd Lou Geels gevraagd als Bromsnor en werd Jan Blaaser de Burgemeester in de serie.

Juffrouw Saartje (Riek Schagen) kwam er nog iets later bij.

Een van de beroemde mensen die meespeelde ook als burgemeester was Rien van Nunen en natuurlijk was er ook nog Bert Dijkstra als de opvolger van de burgemeester.

Een grote vriend van Swiebertje in de serie was Malle Pietje en die werd gespeeld door Piet Eekel.

In die tijd waren er natuurlijk nog niet al te veel televisies en men zat bij elkaar voor de buis. De hele straat kwam kijken als iemand in het gelukkige bezit van een televisie was.

WILLY DERBY

1886 - 1944

Willy Derby was de broer van Lou Bandy en hij was bekend als de zanger van het Smartelijke lied.

Hij was bekend bij het Nederlands publiek van ongeveer 1916 - 1944.

Een paar voorbeelden van zijn liedjes zijn:

- Daar bij die molen
- Scheiden doet lijden
- Aan de muur van het oude kerkhof
- Witte rozen

Als de radio aanstond kon iedereen de teksten meezingen. In de jaren 20 -30 werd de muziek toegankelijker voor de arbeiders want er kwam distributieradio en de grammofoon en de platen kwamen er ook in een stuk goedkopere uitvoering zodat men het kon betalen.

Willy Derby toonde tijdens de oorlog nogal openlijk zijn vaderlands-liefde door met het liedje over de grebbeberg te zingen over een omgekomen Nederlandse soldaat die heel dapper was geweest.

Hij werd gearresteerd door de Duitsers.

Uiteindelijk werd hij nog een keer gearresteerd omdat hij een vlinderdasje droeg in de kleuren van de Nederlandse vlag. Hij kwam hierdoor weer in "het Oranjehotel" in Scheveningen terecht.

Hij stierf in 1944 aan een zwakke gezondheid.